

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ДРУЖЕСТВО

Проф. д-р ик. н. Христо Драганов,
Инж. д-р Георги Драганов

Резюме: Разработката е свързана с моралните вреди, които настъпват при пътнотранспортни произшествия (ПТП) и са свързани със застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Изясняват се същността на моралните вреди и тяхното влияние върху дейността на застрахователните дружества. Специално внимание се отделя на основните причини за възникване на моралните вреди. Отделено е място на основните етапи при оценка размера на моралните вреди. Дават се и препоръки за подобряване на дейността. Основната идея на авторите е, че е необходимо разработване на Наредба за оценка на моралните вреди. Показва се и методологията за определяне на лимитите на застрахователна отговорност.

Ключови думи: морална вреда, застрахователно обезщетение, застрахователен лимит, „Бонус-Малус“ система.

JEL: G22.

Един от най-сложните въпроси в застрахователната практика е свързан с нематериалните (моралните) вреди, които настъпват при възникване на застрахователно събитие¹. Този въпрос се усложнява още

¹ Потенциална възможност, която се явява причина за вреди (материални загуби и морални вреди).

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

повече, когато при реализирането на застрахователното събитие се засягат няколко застраховани обекта, т.е. настъпват няколко застрахователни случая².

Освен това, причинените вреди са с голямо разнообразие по вид и размер. Това предизвиква още по-големи затруднения при определяне на възникналите вреди. Вярно е, че застрахователните дружества имат изградена методология за оценка на вредите, но това не е достатъчно. В процеса на самата оценка възникват ситуации от различно естество.

Целта, която си поставяме с настоящата разработка, е да изясним същността на моралните вреди и трудностите, пред които се изправят застрахователите при тяхната оценка. В процеса на изследването ще засегнем и проблеми, които се нуждаят от специални изследвания.

Отделяме внимание и на стария въпрос, свързан с влиянието на системата „Бонус-Малус“ върху размера на застрахователната отговорност, т.е. определяне на лимити за материалните загуби и моралните вреди.

1. Вреда. Морална (неимуществена) вреда

Преди да изясним съдържанието на понятието „морална вреда“, ще разгледаме съдържанието на понятието „вреда“. Понятието „вреда“ е съществително нарицателно име от женски род. То е синоним на понятието повреда, беля, неприятност, ущърб, загуба, разрушение, зло. Някои причисляват към вредата и лошата услуга.

Вредата е неизбежна последица от реализирането на едно неблагоприятно събитие, т.е. на един риск. Освен това вредата е широко понятие, което включва не само преките, но и последващите имуществени и неимуществени (морални) вреди.

² Застрахователният случай е една реализирана опасност, която е включена в отговорност по сключен застрахователен договор и задължава застрахователя да извърши застрахователно плащане на застрахования (застрахованото лице, бенефициента или друго трето лице).

Допреди няколко години съществуваше мнението, че за морални вреди може да се говори само при възникване на телесни травми. Това беше и причината, тези вреди да се свързват с живота и здравето на трети лица.

Когато обаче са нарушени личните неимуществени отношения, когато те подлежат на оценка, налице са моралните вреди. За тях поетата от застрахователя застрахователна отговорност няма имуществен характер. Практиката обаче доказва, че в повечето случаи нарушението на личните неимуществени права предизвиква и материални вреди.

В много страни застрахователното обезщетение (застрахователната сума) се изплаща като компенсация на *pretium doloris* (лат. означава „**болки и страдания**“). Според английската терминология терминът „*pain and suffering*“, т.е. болка и страдание, се отъждествява с принципа за пълно възмездяване на причинените вреди (Шипкаренко, 1999, с. 93). В българската практика това съответства на понятието „морална вреда“. Има страни, в които не се правят плащания за „*pretium doloris*“. Тези случаи обаче са изключения.

Какво се разбира под понятието „болка“? Според Международната асоциация за изучаване на болката това е „неприятно сетивно и емоционално преживяване, свързано с акутно или потенциално увреждане на тъканите. Тя е най-ранният симптом за тяхното увреждане или заболяване“. Основният фактор в нашия случай е механичен (травма, прорезна рана, разтягане на сухожилие или мускул). Освен това болката може да бъде централна или хронична. Тя се различава по своята сила и продължителност. За разлика от болката **страданието** е съвкупност от неприятни, тягостни и мъчителни усещания. При него индивидът изпитва физически или емоционален дискомфорт, болка, страх или мъка. Тя е налице при причиняване на вреди или заплаха за нанасяне на вреди. Страданието може да бъде от леко до непоносимо.

Болката и страданието вървят ръка за ръка и поради това се разглеждат от застрахователите като един компактен риск.

Според Аристотел истинската цена на човешкия живот е известна само на Бога. За застрахователя тя е плащането, което той трябва да направи при настъпването на застрахователния случай и причине-

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

ните от него морални вреди. Вредите имат не само материален характер, който се изразява в плащането на застрахователното обезщетение от страна на застрахователното дружество, но и нематериален. Това е и причината, страданията, както и болките, които се включват в понятието „морална вреда“, да се явяват като причина за неприятни, тягостни и мъчителни усещания, при които даден индивид, както вече отбелязахме, изпитва физически и/или емоционален дискомфорт, болка, мъка. Страданието може да бъде физическа болка, но по-често то е психическо и емоционално състояние.

Болката и страданието се свързват с определени обстоятелства, които имат обективна характеристика – характер и степен на увреждане, начин и обстоятелства, при които то е получено, вредоносните последици, тяхната продължителност и степен на интензитет, възраст на засегнатото лице, неговото обществено и социално положение и др.

Страхът и притесненията, накърнените лични, естетически и морални интереси, пропуснати удоволствия също могат да се разгледат като една релативна вреда и затова са причина за възникване на едно ново психическо състояние, а оттам и негативна промяна в работоспособността. В много страни (напр. САЩ) тези неосъществени удоволствия се обезщетяват при застраховките на отговорности (застраховка „Гражданска отговорност“). Нашето внимание е насочено само към застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Това е застраховката, по която през последно време се провеждат дискусии, в повечето случаи непрофесионални, т.е. споровете и предложенията се водят от лица, които не познават застраховането и неговата застрахователно-техническа организация.

2. Основни причини за възникване на морални вреди (особености на риска)

Хората винаги са се страхували от заобикалящите ги опасности, които могат да им причинят болки и страдания. При тях обикновено се прилага т.нар. абстрактна оценка на отговорността на застрахователното дружество.

За да се уточни застрахователната отговорност при определяне размера на моралните вреди, е необходимо да се изясни понятието „отговорност“. В специализираната литература и в застрахователната практиката то се употребява в различни аспекти.

Основните видове опасности могат да бъдат:

- Социална отговорност. Тя включва икономическата, юридическата и моралната отговорност.
- Морална отговорност. Свързва се с морално-общественото осъждане на аморалното поведение.
- Юридическа отговорност. Настъпва в резултат на нарушаване на присъщите правни норми. Тя включва дисциплинарната, административната, материалната и наказателната отговорност.

Застрахователите покриват вредите, причинени от социалната отговорност, както и гражданскоправната отговорност. Последната настъпва само тогава, когато има нарушаване на имуществените и неимуществените (моралните) права на гражданите, на стопанските организации и на държавата (напр. причинени вреди на околната среда).

Гражданскоправната отговорност включва договорната отговорност и деликатната отговорност. С деликта (буквално „нещо грешно“) като концепция на Общото право се обясняват многообразните причини за възникване на отговорност на едно лице към друго лице. И именно тук са затрудненията на застрахователя при определяне размера на застрахователното обезщетение. За разлика от договора, при който отговорността зависи от наличието на споразумение между страните, деликтът може да възникне, без страните да са свързани с договор и дори без да са в контакт. Концепцията на деликта е отговорността да се основава на наличието на задължение да не се вреди другиму. Водачите на автомобили имат задължение да бъдат внимателни към всички участници в движението. При нарушаване на тези задължения застрахователят изплаща съответното обезщетение, чрез което се покриват виновно причинените вреди на трети лица. При една разширена застрахователна отговорност застрахователят може да извърши плащане и при небрежност или клевета от страна на застрахования.

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

Важно е да се подчертае, че размерът на застрахователното обезщетение за морални вреди, причинени от непозволено увреждане, е свързан с критерия за справедливост, като моралната вреда трябва да бъде съизмерима. И още нещо, което според нас е от особено значение. Справедливостта като критерий за определяне на паричния еквивалент на моралните вреди винаги включва конкретни факти, които са свързани с намаляване на стойността, която засегнатите блага са имали за своя притежател. Освен това справедливостта не е абстрактна величина, защото, когато се сключи застрахователният договор, застрахованият нормално очаква точно и добросъвестно изпълнение на поетите задължения от страна на застрахователя. В практиката това невинаги се случва и затова се явява като причина, засегнатото лице от неблагоприятното събитие в много случаи да се чувства неудовлетворено от решенията на застрахователя.

В тази връзка възниква въпросът: В кои случаи може да се говори за настъпване на застрахователен случай? Така например при засегнатата чест или достойнство може ли да се говори за причиняване на морални вреди? Според нас това е налице само в случаите, когато има социална значимост за даденото лице и влияе негативно върху оценката, която обществото дава за него. Следователно, ако трябва да се прецени дали е налице засегнато достойнство на даден индивид, необходимо е да се прецени има ли засегнати морални, професионални и други качества.

Особено трудно, дори невъзможно, е да се приеме, че се причиняват морални вреди, когато от дадено неблагоприятно събитие е засегната деловата репутация. Обикновено това се приема като засегнато професионално достойнство, което води до причиняване на вреда.

Тези и много други примери водят до съдебни спорове, когато застрахователят откаже плащане на застрахователно обезщетение или когато изплатеното обезщетение не задоволява засегнатото лице.

3. Оценка на размера на моралните вреди

3.1. Справедливо оценяване на застрахователното обезщетение

Оценката на риска при моралните вреди е значително комплицирана. Причината за това е голямото разнообразие при тяхното настъпване – смърт и телесни увреждания.

За да се избегнат възникващите трудности, е необходимо в условията по отделните застраховки да се конкретизира ясно отговорността на застрахователя. Те могат да бъдат „анблок” или за всеки отделен елемент на дадена морална вреда.

Проблемите се задълбочиха още повече с Решението на ВКС, с което се разшири кръгът на застрахованите лица, които имат право да предявяват претенции за изплащане на застрахователно обезщетение по застраховка „Гражданска отговорност” на автомобилистите. Мотивът за едно такова решение е пряко свързан със социалната справедливост, която е присъща на застраховката.

И тук възникват три противоречия, които се свързват с икономическите интереси на страните по сключения застрахователен договор – застраховател и застрахован.

Застрахованите търсят възмездяване на причинените им болки и страдания при настъпването на застрахователния случай, т.е. ПТП.

Втората група са застрахователните дружества. Техният стремеж е насочен към защита на финансовите им интереси. Това обаче може да стане само по един справедлив и същевременно приемлив и за двете страни начин по сключения застрахователен договор.

Между тези две групи се появява и една трета – адвокатите. Те се възползват от създадената ситуация и търсят да извлекат облаги за себе си. И именно тук възниква въпросът: Кой печели и кой губи в една твърде сложна и деликатна ситуация? Казват, че „пътят към Ада е послан с добри намерения“. Това се получава и при застраховката „Гражданска отговорност” на автомобилистите. Към настоящия момент начинът на определяне на застрахователните обезщетения създава възможност за противопоставянето на интереси и воденето на съдебни

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

процеси, от които се облагодетелстват адвокатите. Причината за това е и настоящата практика при определянето на размера на застрахователните обезщетения. То се извършва от застрахователна експертна комисия (ЗЕК). В този случай обаче възникват няколко въпроса, които трябва да се решат. От техния правилен отговор зависи дали лицето, на което се причинени моралните вреди, ще приеме решението на ЗЕК.

Застрахователната експертна комисия се явява като оперативен орган на застрахователното дружество. Това задължава ръководството на дружеството да включи в комисията компетентни лица, които да познават не само застрахователната практика, но и същността на понятието „морални вреди“. Според нас в практиката на застрахователните дружества има отклонение от това изискване. При конструирането на ЗЕК следва да се осигури безспорна легитимност на този помощен орган. Причината за това е, че именно ЗЕК от името на застрахователя определя размера на застрахователното обезщетение. Веднага се търси отговор на въпроса: Какви са пълномощията на ЗЕК? Може да се приеме, че тази комисия определя причинените морални вреди и на тази база определя размера на застрахователното обезщетение. Оттук и отговорът на въпроса, дали ЗЕК е помощен орган или е решаващ орган за конкретната претенция. Ако той е един помощен експертен орган, наложително е изясняване на границите на неговите пълномощия. Ако обаче ЗЕК е решаващ орган при определяне размера на застрахователното обезщетение, изискванията към нея и към лицата, включени в комисията, се променят. В този случай е от значение т. нар. „кадрово обезпечение на ЗЕК“. Това е така, защото многообразието на претенциите за настъпили морални вреди е твърде голямо.

Въпреки кадровото обезпечаване на ЗЕК според нас се изпуска един много важен момент, а той е дали решенията на ЗЕК са най-правилните. Нашето мнение е, че не може да се приеме решението на орган, който е зависим от ръководството на застрахователното дружество. Или излиза така, че който определя обезщетението, той го и изплаща.

Как да се избегне това положение? Единственият начин е да се приеме Наредба за определяне на размера на застрахователното обез-

щетенie при застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилите. Тази Наредба трябва да се разработи от Комисията за финансов надзор. На едно такова предложение може веднага да се възрази. За да обосновем това наше предложение, ще се върнем няколко десетилетия назад във времето. През 1926 г. се създава Учреждение за застрахователен надзор. Именно това Учреждение разработва всички нормативни документи, чрез които се регулира застрахователната работа на нашите и чуждите застрахователни дружества, които работят на територията на България. Под прякото ръководство на зам.-председателя на Учреждението Хр. Петров се разработва и първата таблица за смъртност на застрахованите лица, известна като Таблица за смъртност Б-41.

Ако се разработи Наредба за определяне на размера на застрахователното обезщетение при възникване на морални вреди, всички застрахователни дружества ще работят по един същи начин при определянето на застрахователното обезщетение, като по този начин застрахованите няма да имат основание за възражение, защото размерът на плащанията е определен на базата на Наредба, която е утвърдена от министъра на финансите, а защо не от Народното събрание.

Едно такова решение ще бъде предпоставка за намаляване на съдебните спорове, които в момента са причина за плащане на големи по размер застрахователни обезщетения.

В Наредбата задължително трябва да се определят основните параметри за определяне на застрахователното обезщетение в зависимост от причинените травми – счупен крак или ръка, засегнат гръбначен стълб, естетически нарушения и др.

В тази връзка считаме, че е време да бъде създадено Учреждение за застрахователен надзор. Само по този начин застрахователният отрасъл ще бъде ръководен компетентно.

3.2. Лимити на отговорност

Въпросът за определяне на лимитите на отговорност при настъпване на морални вреди при задължителните застраховки, в т.ч. и при застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилите, винаги

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

е бил на обсъждане в световната застрахователна практика. Това е и причината да се говори за лимит на отговорност, лимит на застрахователно плащане, годишен лимит на отговорност, сумарен (анблок) лимит на отговорност, лимит за отделен застрахователен случай, лимит на отговорност за конкретно телесно увреждане и др.

При настъпване на едно неблагоприятно събитие, при което са причинени имуществени вреди, базата за тяхното определяне се явява застрахователната сума, за която е сключена застраховката. При възникването обаче на морални вреди задължително трябва да се вземат под внимание две съображения:

а) Да не се засягат материалните интереси на клиентите, пострадали при настъпването на ПТП, на застрахователното дружество.

б) Да се защитят финансовите интереси на застрахователите. Последните определят размера на застрахователната премия.

Може би заслужава внимание и едно трето, но не по-маловажно, съобразяване с лимитите на отговорност за възникнали морални вреди в другите страни.

Според нас единственият начин да се разграничат лимитите на отговорност е :

- за членовете на домакинството, в което има смъртен случай или телесно увреждане;

- за други близки извън семейството, които пряко са засегнати от настъпването на неблагоприятното събитие.

Застрахователят е поставен пред две възможности:

а) при ниски лимити на отговорност да работи с ниски застрахователни премии, което не е в интерес както на застрахователите, така и на пострадалите при ПТП, тъй като те ще получат по-малки застрахователни обезщетения. Ниските лимити не са оправдани и поради правоотношенията при застраховката „Зелена карта”. При нисък лимит на отговорност ще се облагодетелстват чуждестранните застрахователи, чиито клиенти са причинили ПТП в България с причинени болки и страдания на български граждани. В същото време нашите застрахователи ще плащат значителни по размер обезщетения на чужди граждани, на които при ПТП български шофьори са причинили морални вреди.

б) при високи лимити на отговорност ще се наложи драстично вдигане на премиите по застраховката, което ще породи протести от страна на гражданите.

При една такава ситуация трябва да се потърси „златната среда“. Освен това при определянето на лимитите на отговорност те трябва да са съобразени с изискването за справедливост, а не с фиксиран лимит „анблок“.

Един въпрос, който също трябва да се има предвид при определянето на лимита на отговорност, е свързан с кръга на лицата, които имат право да предявят иск за плащане на застрахователно обезщетение.

Телесните увреждания най-често имат неблагоприятни последици не само за засегнатото лице, но и за неговите близки (съпруг, съпруга, деца, баща, майка, както и други близки роднини). Морални вреди могат да настъпят и в случаите, когато са засегнати чувствата на личността. Тези вреди са разновидност на персоналните вреди и се определят като възникване на умствено или емоционално страдание и страх.

Право на обезщетение следва да се признае още и на неосиновените, но отглеждани от починалия деца, както и на лица, които се намират във фактическо съжителство с починалия.

Значителни трудности при определяне на застрахователните лимити са налице и когато плащането трябва да се направи и на лица, които са част от семейството, но не живеят заедно с починалото лице.

В много страни законодателствата третират въпроса, който е свързан с предявяване на иск или претенция не само към физическите, но и към юридическите лица, които чрез своите действия или бездействия причиняват морални вреди върху живота, здравето или имуществото на трети лица. При юридическите лица лимитите на отговорност задължително трябва да се различават от тези на физическите лица.

Трудности съществуват и при определяне на лимитите на моралните вреди при комплексната туристическа застраховка, застраховката на отговорност на превозвача, застраховката, свързана с отговорността на работодателя, застраховката на отговорност на стопанските единици, които са източник на повишена опасност и др.

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ...

Определянето на лимитите има връзка с оценката на бъдещите болки и страдания. И тук възниква въпросът: В какъв срок след настъпване на застрахователния случай могат да се предявяват претенции пред застрахователя? Въпросът става още по-сложен при изчисляването на моралните вреди, които могат да възникнат при неизпълнение на договорни отношения, плагиатство, засегнатата чест и достойнство на дадено лице и др.

В настоящото изследване направихме опит да очертаем основните насоки при изчисляване на моралните вреди, т.е. какво трябва да се има предвид при определяне на техния размер.

С разработката целим също да предизвикаме дискусия по въпроса, тъй като според нас застрахователната практика все още ограничава своите плащания само в рамките на лимитите, определяни по законодателен път, които не всякога са съобразени с реалната застрахователна практика. Забравя се, че един неправилно фиксиран лимит води до увеличаване на застрахователната премия. При намален лимит на отговорност недоволни ще бъдат клиентите на застрахователните дружества и ще се увеличи броят на съдебните процеси.

Много се надяваме, че „повдигането на завесата“ за моралните вреди ще предизвика размисъл сред ръководствата на застрахователните дружества. Даваме си обаче сметка, че много от повдигнатите въпроси се нуждаят от допълнително изясняване.

И накрая, надяваме се на по-голямо благоразположение от страна на читателите, тъй като това са първите крачки за изследване на този въпрос и са възможни „залитания“ в една или друга насока.

Използвани източници

Шипкаренко, И. (1999). Страхование ответственности. М.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИНФОРМАЦИОННИ И КОМУНИКАЦИОННИ технологии

ОСНОВНИ ТЕХНОЛОГИИ И ПРИЛОЖНИ НАСОКИ ЗА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА В СРЕДА НА ГОЛЕМИ ДАННИ Ас. д-р Станимира Йорданова, проф. д-р Камелия Стефанова	5
---	---

МЕНИДЖМЪНТ практика

ИНФРАСТРУКТУРА НА ГОЛЯМО ПРЕДПРИЯТИЕ В БЪЛГАРИЯ – ОСОБЕНОСТИ И ПРОБЛЕМИ Доц. д-р Петя Емилова, докторант Теодора Спасова	25
--	----

ОЦЕНЯВАНЕ НА ФИРМЕНАТА СТРАТЕГИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКАТА РЕЗУЛТАТНОСТ НА ФИРМАТА Д-р Ву Мин Ню, докторант Чиджиоке Нуачуку	47
--	----

ЗАСТРАХОВАНЕ и осигуряване

МОРАЛНИТЕ ВРЕДИ В РАБОТАТА НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНОТО ДРУЖЕСТВО Проф. д-р ик. н. Христо Драганов, инж. д-р Георги Драганов	64
--	----

СЧЕТОВОДСТВО и одит

ПРОФЕСИОНАЛНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА ВЪТРЕШНИТЕ ОДИТОРИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ВЪЗМОЖНОСТИ Гл. ас. д-р Дияна Иванова	76
---	----

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Красимир Шишманов – главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Никола Янков – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Иван Марчевски, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Ирена Емилова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Силвия Костова, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Александру Неделеа – Университет „Стефан Велики“, Сучава, Румъния

Дмитрий Владимирович Чистов, – ФГОБУ ВПО Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия

Йоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Махмуд Ел Батран – Университет Кайро, Кайро, Египет

Наталья Борисовна Голованова – Московски технологически университет, Москва, Русия

Татяна Викторовна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Тадиа Джукич —Университет в Ниш, Ниш, Сърбия

Ян Тадеуш Дуда – АГН Университет за наука и технологии, Краков, Полша

Виктор Чужиков – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев, Украйна

Стилов редактор – Анка Танева

Превод на английски език – ст. преп. Цветана Шенкова, ст. преп.

Даниела Стоилова, ст. преп. Иванка Борисова

Превод на руски език – ст. преп. Ирина Иванова

Технически секретар – ас. Живка Тананеева

Отпечатването на списанието за 2019 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд "Научни изследвания" - НП 07/58 по конкурс "Българска научна периодика - 2018 г."

Дадено за печат на 01.03.2019 г., излязло от печат на 13.03.2019 г., формат 70x100/16, тираж 100

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Градево“ 24

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 1/2019

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

1/2019

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ И АВТОРИТЕ НА СПИСАНИЕ „БИЗНЕС УПРАВЛЕНИЕ“

Списание „БИЗНЕС управление“ публикува изследователски статии, методологически и методически разработки и прегледи, рецензии, опит.

1. Обем:

Статии: минимум - 12 страници; максимум – 20 страници;
Прегледи, рецензии, опит: минимум – 5 страници; максимум -10 страници.

2. Депозирание на материалите:

- на хартиен носител и в електронен вид (по E-mail и/или на CD);

3. Технически характеристики:

- изпълнение Word 2003 (минимум);
- размер на страницата - A4, 29-31 реда и 60-65 знака на ред;
- разстояние между редовете 1,5 lines (At least 22 pt);
- шрифт - Times New Roman 14 pt;
- полета - Top - 2.54 см.; Bottom - 2.54 см; Left - 3.17 см; Right - 3.17 см;
- номерация на страницата - долу вдясно;
- текст под линия - размер 10 pt;
- графики и фигури - Word 2003 или Power Point.

4. Оформление:

- наименование на статията, име на автора, научна степен, научно звание - шрифт Times New Roman, 14 pt, с големи букви Bold - центрирано;
- наименование и адрес на местоработата; телефони за контакти и E-mail;
- резюме на български език в обем до 30 реда; ключови думи - от 3 до 5;
- **JEL** класификация на публикациите с икономически характер (<http://ideas.repec.org/j/index.html>);
- основен текст (изложение);
- таблиците, графиките и фигурите се вграждат софтуерно в текста (да позволяват езикова корекция и превод на английски). Цифрите и текстът вътре в тях се изписват с шрифт Times New Roman 12 pt;
- формулите се създават с Equation Editor;

5. Правила за цитиране под линия:

При цитиране да се спазват изискванията на **APA Style (American Psychological Association)**, поместени тук: <https://www.uni-svishtov.bg/?page=page&id=71>

Всеки автор носи отговорност за отстояваните идеи, съдържанието и техническото оформление на своя текст.

6. Контакти:

Главен редактор: тел.: (+359) 631-66-397
Зам.-главен редактор: тел.: (+359) 631-66-299
Стилов редактор: тел.: (+359) 631-66-335
E-mail: zh.tananeeva@uni-svishtov.bg ; bm@uni-svishtov.bg
Адрес: Стопанска академия „Д. А. Ценов“, ул. „Ем. Чакъров“ №2, Свищов, България